

**Türkiye’de
Bilim ve Teknoloji Politika Tasarımlarında
‘Üniversite-Sanayi İşbirliği’**

Aykut Göker

www.inovasyon.org

Üniversite-Sanayi İşbirliği Ulusal Kongresi 2008

Çukurova Üniversitesi

26-27 Haziran 2008

Türkiye'de bilim [ve teknoloji] alanında belirli bir politika izleme arayışı ve ilk politika formülâsyonları, 1960'lı yıllarda, Plânlı Kalkınma Dönemi'yle birlikte başlamıştır.

Plânlı Kalkınma Dönemi Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı: 1963-1967

İlk Plân'da konu "*İnsangücü, İstihdam, Eğitim ve Araştırma*" başlığı altında, "*Araştırma*" alt başlığıyla ele alınmış.

Durum tespiti:

"...önce yurdumuzda her alanda araştırma çalışmalarının bugünkü durumu incelenmiş ve buna bağlı olarak önümüzdeki yıllarda araştırmaya verilecek yön tâyin edilmiştir.

"Araştırma konusu', başlıca yüksek öğrenim kurumlarıyla, kamu sektöründe ele alınmıştır. Özel sektörde, araştırma konusu ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi elde edilememiştir."

Plânlı Kalkınma Dönemi Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı: 1963-1967

Yapılan tespitler bağlamında Plân'da üzerinde durulan husus,

“Araştırmanın yüksek öğrenimde geliştirilmesi, özel sektörde teşvik edilmesi ve devlet sektöründe daha verimli hâle getirilmesi ve geliştirilmesi ile ilgili meselelerdir.”

Bu meselelerle ilgili olarak öngörülen tedbirlerse:

- *“Araştırma için Gerekli Ortamın Yaratılması”*; ve
- *“Araştırmanın Teşkilâtlanması”*dır.

Plânlı Kalkınma Dönemi Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı: 1963-1967

“*Araştırmanın Teşkilâtlanması*” konulu tedbir, Plânlı Dönem’de izlenecek bilim politikasını da ortaya koymaktadır:

“*Tabiî bilimlerde temel ve uygulamalı araştırmaları teşkilâtlandırmak, bunlar arasında işbirliğini sağlamak ve araştırma yapmayı teşvik etmek üzere bir Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurulu kurulacaktır. Kurul araştırmaların Plân hedeflerini gerçekleştirecek alanlara yönelmesinde ve buna göre öncelik almasında yardımcı olacaktır.*”

İzlenecek bilim politikasında ana fikir, “*tabiî bilimlerde temel ve uygulamalı araştırmaların*” desteklenmesidir ve Plân hedeflerinin gerçekleşmesi için önemli olan da budur.

Plânlı Kalkınma Dönemi

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plâni: 1963-1967

Bu yaklaşım tarzı, 1945 sonrasında ABD'nin izlediği bilim politikasında [*“Science - The Endless Frontier”*] esas alınan ‘Lineer Model’i anımsatmaktadır:

Temel Araştırmalar

Büyük Lâboratuarlardaki Uygulamalı Araştırmalar / Geliştirmeler

Üretimdeki Uygulama ve Yenilikler

Toplumsal Refâh

Toplumsal refâhı sağlamak için yapılması gereken tek şey daha fazla ve daha iyi bilimsel araştırmadır... Ve bunu sağlamak için de temel araştırmaların ve bilim adamı yetiştirmenin devletçe desteklenmesi gerekir...

Plânlı Kalkınma Dönemi

Oysa, uygulamada görüldü ki, yeniliklerin yaratılması süreci ‘**Lineer Model**’deki gibi işlememekte; yalnızca temel araştırmaların ve bilim adamı yetiştirmenin desteklenmesiyle özlenen refâh düzeyine ulaşamamaktadır.

Yenilik yaratma sürecinin her aşamasının desteklenmesi; süreçte yer alan unsurlar arasında etkileşim ve işbirliği mekanizmalarının kurulması da gereklidir.

Zaman içinde bilim politikaları bu yönde değişti; inovasyon faaliyetleri de devlet teşviklerinin kapsamına alındı.

Ancak, 1960’lı yıllar bunların bütün açıklığıyla anlaşılması için henüz erkendir. Hele Türkiye için çok daha erkendir.

O nedenle, Türkiye’de, Plânlı Dönem’in ilk 20 yılına damgasını vuran, ‘Lineer Model’ paralelindeki bir anlayış olmuştur.

Plânlı Kalkınma Dönemi İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı: 1968-1972

Konu “*Ekonomik Gelişmede İnsan Unsuru*” başlığı altında
“*Bilim ve Araştırma*” alt başlığıyla ele alınmıştır.

Teknolojiye doğru bir açılım görülür; ama önemle altı
çizilen, bilimsel çalışma ve araştırmalardır:

“*Çağımızda, teknolojik gelişmeler sonucu verimlilikte
[sağlanan] artış, emek, sermaye ve tabiî kaynaklar kadar
önem kazanmaktadır. Teknolojik gelişmenin temeli ise
bilimsel çalışma ve araştırmalardır.*”

Bu anlayış paralelinde Plân’ın öngördüğü iki politika ilkesi:

- *Temel araştırmaya destek ve*
- *Destek imkânlarını artırabilme...*

Plânlı Kalkınma Dönemi Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plâni: 1973-1977

Bir bölüm başlığı “Teknolojik Gelişme ve İnsan Gücü”dür.

Öngörülen tedbirlerse şunlar:

“Üniversite ve diğer akademik araştırma kurumlarının çalışmaları teknoloji üretimini artıracak biçimde yönlendirilecek ve bu kurumların sanayi kesimi ve ekonominin diğer faaliyet dalları ile yakın ilişkisi kurulacaktır.”

“TÜBİTAK ve bağlı kuruluşları kalkınma hedeflerine ve sanayinin ihtiyaçlarına dönük uygulamalı ve temel araştırmaların yapılmasına öncülük edecek, destekleyecek, üniversiteler, diğer kamu kuruluşları ve özel kuruluşlarla karşılıklı işbirliği içinde etkin bir haberleşme ve ilişkiler düzeni kuracaktır.”

70’li yıllarda artık, bilim ve teknoloji meselesinde sistemik bir anlayışa doğru gidiş vardır ve üniversite ile sanayi arasında ‘yakın bir ilişki’ kurmaktan söz edilmektedir.

Plânlı Kalkınma Dönemi Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı: 1979-1983

“Dördüncü Plân’ın Temel Politikaları” arasında “Teknoloji Politikası”ndan da söz edildiği görülür:

“...bazı sanayi sektörlerine giderek kendi teknolojisini üreten ve geliştiren bir kimlik kazandırılacaktır.”

“Sanayinin ileri düzeylere ulaşacak bir gelişmişliğe varabilmesi amacıyla, araştırma-geliştirme çalışmalarının üretime dönük ve sanayi ile organik bir ilişki içinde geliştirilmesi, bu amaçla araştırma-geliştirme harcamalarına daha büyük kaynakların ayrılması sağlanacaktır...”

“Kamu kuruluşlarının, bilim ve öğretim kurumlarının ve özel kuruluşların bilimsel - teknolojik araştırma-geliştirme alanındaki çalışmaları arasında Plân hedefleri doğrultusunda verimli bir işbirliği sağlanacaktır...”

Plânlı Kalkınma Dönemi

1963'den 1983'e uzanan ilk dört Kalkınma Plâni döneminde uğraşılan ana mesele, doğa bilimleri alanında bilimsel faaliyette bulunanların sayılarını ve bilimsel faaliyet kapasitemizi artırmaktır.

80'li yıllara doğru, bilimden teknolojiye, üniversiteden ve kamunun araştırma kurumlarından sanayie doğru bir açılım olduğu görülür.

Ele aldığımız **üniversite-sanayi işbirliği** açısından, bu dönemin en azından bu iki kurum arasındaki ilişkinin konuşulmaya ve ilişki kurma gereğinin anlaşılmaya başlandığı bir dönem olduğu söylenebilir.

O dönemde bundan fazlası da beklenemezdi.

Türk Bilim Politikası 1983-2003

Bilim ve Araştırma Politikası'nın Ana Hedefleri:

- *“Türkiye'nin kültürel zenginleşmesi ve bilimsel düzeyinin yükselmesi;*
- *“Ülkenin ekonomik ve sosyal alanlardaki gelişmesinde bilim ve teknolojinin etkinliğinin artırılması;*
- *“Ülkenin savunma gücünün artırılması yolunda bilim ve araştırma kapasitesinin geliştirilmesi;*
- *“Bilim ve araştırmanın altyapı ve hizmet sektöründeki (enerji, ulaştırma, haberleşme, inşaat) gelişmeye katkısının sağlanması; ve*
- *“Türk toplumunun sağlık ve refâh düzeyinin yükseltilmesidir.”*

Türk Bilim Politikası 1983-2003

“Ülkenin ekonomik ve sosyal alanlardaki gelişmesinde bilim ve teknolojinin etkinliğinin artırılması” hedefine ulaşmak için sanayi ile ilgili olarak öngörülen iki husus vardır:

- İki ana üretici sektör olan tarım ve sanayi için araştırmalara ağırlık verilmesi...

[‘...ağırlık vermeleri’ öngörülenler üniversite ve kamu kesimindeki araştırma kuruluşlarıdır!]

- *Sanayi sektörünün [kendisinin de] teknoloji üreten bir düzeye erişmesi; bu amaçla üniversite ve kamu kesimi yanında özel sanayi kuruluşlarının da ARGE’ye yönelmelerinin özendirilmesi...*

Türk Bilim Politikası 1983-2003

Özetle, Türk Bilim Politikası 1983-2003, ortaya konan hedeflere ulaşılabilmesinde üniversite ve kamunun araştırma kurumlarına önemli bir rol biçmiştir.

Bu misyonu yerine getirebilmeleri için de “*üniversite araştırma yapısı*”nın ve “*kamu araştırma yapısı*”nın yeniden düzenlenmesiyle ilgili olarak pek çok tedbir öngörülmüştür.

“*Özel araştırma kuruluşlarının yapısı*” ile ilgili tedbirlere de yer verilmiştir; ama bu konuda öngörülen, daha çok, KİT’lerin de katılımlarıyla Çimento Müstahsilleri Birliği’ne benzer yapılar kurularak, bunların yardımıyla sektörel düzeyde “*araştırma merkezleri*”nin kurulmasıdır. Kamu bu konuda yönlendirici olacaktır.

Türk Bilim Politikası 1983-2003

Türk Bilim Politikası 1983-2003'ün kurumlar arası etkileşim ve işbirliği mekanizmaları açısından öngörü eksiklikleri olduğu; **'Lineer Model'in** bu politikaya da yansıdığı söylenebilir.

Ama, bu politika ile ortaya konan bilim ve teknolojideki öncelikler benimsenip siyasî plânda sahip çıkılabilse ve buna süreklilik kazandırılabilseydi; öngörülen hedeflere ulaşmayı sağlayacak doğru mekanizmalar da zamanla yaratılabilirdi.

Oysa, Türk Bilim Politikası 1983-2003'ü devralan siyasî irade, sahip çıkmak bir yana onu bütünüyle rafa kaldırmış; yerine başka bir ulusal politika koymamıştır.

O dönemden günümüze kalan tek şey BTYK'dır.

Bilim ve teknoloji politikalarında siyasî irade eksikliği ve süreksizlik her zamanki meselemizdir.

1980'li Yıllardaki Politika Arayışları...

*“BTYK'nın tasvibine sunulmak üzere”, dönemin bilim ve teknolojiden sorumlu **Devlet Bakanı M. Tınaz Titiz'in önsözüyle** yayımlanan **“Bilim ve Teknoloji Politikası”** başlıklı Çalışma Dokümanı...*

Hedeflerden biri “*Innovation Toplumu*” dur: “*Innovation'lar bir ülkenin önemli kalkınma araçlarından birisidir. Türk Bilim Politikası, innovation'ları teşvik edecektir.*”

“*Üniversite-Endüstri İşbirliğinin Sağlanması*” öngörülür:

“*Üniversitelerde üretilen bilgi ve teknolojinin endüstriye aktarılması ve sanayi tecrübesinin, problemlerinin, yaklaşım tarzlarının ve ticarî düşünme biçiminin üniversite ortamına aktarılarak etkin bir işbirliği atmosferinin yaratılması amacıyla üniversite ve endüstri arasında karşılıklı personel değişimini ihtiva eden programların uygulanması öngörülmektedir.*” (*)

(*) BTYK'ya sunulmamış ve doküman unutulup gitmiştir...

1980'li Yıllardaki Politika Arayışları...

*“Türkiye'nin bilimsel ve teknolojik çalışmalarını tartışmaya açarak, alınması gerekli tedbirleri belirlemek ve BTYK'ya sunmak üzere”, 14-16 Mayıs 1990'da, dönemin Bilim ve Teknolojiden sorumlu *Devlet Bakanı Mehmet Yazar Başkanlığı'nda* toplanan *I. Bilim ve Teknoloji Şûrası'*...*

Raporları görüşülen 6 komisyondan biri *“Üniversite-Endüstri İşbirliği Komisyonu”dur*. Komisyon'un Şûra'ca onaylanan bazı önerileri:

- *Üniversitelerde endüstri temsilcilerinden oluşan danışma kurulları oluşturulması;*
- *Bilgi alışverişi yoluyla ilişkileri geliştirmek için ihtisas dernekleri, vakıflar vb. müesseseler kurulması;*
- *Bölgesel problemlerin en yakın üniversitece çözülmesinin teşviki;*
- *Üniversite-endüstri işbirliğinin bir kanadı olan endüstrinin ARGE faaliyetleri ile ilgili genel felsefe ve stratejilerini belirlemesi ...gereken hâllerde küçük sanayilerin sektör bazında ARGE birimleri kurması...*

(* Şûra kararları BTYK'ya sunulmamış ve kararlar unutulup gitmiştir...

BTYK, 03 Şubat 1993:
Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003

“Ana amaç, ülkeyi bilim ve teknoloji bakımından ileri ülkeler düzeyine getirmek, başka bir deyişle, dünya teknolojisine yetişmektir...”

Yetiştirilecek teknolojiler:

- *Bilişim [enformatik],*
- *İleri teknoloji malzemeleri,*
- *Biyoteknoloji,*
- *Uzay teknolojisi ve*
- *Nükleer teknolojidir.*

BTYK, 03 Şubat 1993:
Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003

İzlenecek ‘yetişme stratejisi’ konusunda söylenenler ilginçtir:

“Konuya tarihsel açıdan bakıldığında, İngiliz Sanayi Devrimi'nin ardından, gelişme, sanayileşme sürecine giren bütün ülkelerin hep aynı stratejiyi izledikleri ve bu strateji sâyesinde, öndeki ülkelere yetiştikleri görülecektir.

“XIX. Yüzyılın ikinci yarısında Almanya'nın, ABD'nin ve başka ülkelerin Büyük Britanya İmparatorluğu'na yetişmeleri; İkinci Dünya Savaşı sonrasında Japonya'nın ABD'ye ve Batı Avrupa ülkelerine yetişmesi bu strateji çerçevesinde gerçekleşmiştir.

“Bugün de, başta G. Kore ve Tayvan olmak üzere, ‘Yeni Sanayileşen ülkeler’ adıyla anılan ülkeler kuşağı aynı stratejiyi izlemektedir.”

BTYK, 03 Şubat 1993:

Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003

Açıklama, Türkiye’de bilim ve teknoloji politikalarının tasarımıyla uğraşan ve bu politikaların belirlenmesinde etken olan çevrelerde yeni bir politika anlayışının egemen olduğunun ipuçlarını vermektedir.

Bu artık salt bir bilim politikası değil **teknoekonomiye doğru açılımda bulunan** bütünsel bir politikadır ve yalnızca bilim ve teknolojide yetkinleşmeyi değil; bilimsel ve teknolojik araştırmalar sonucu ortaya konan yeni bilgileri ekonomik ve toplumsal fayda sağlayacak yeni ya da daha gelişkin ürünlere, üretim yöntemlerine dönüştürmede, kısacası **inovasyonda yetkinleşmeyi de öngören** bir politikadır.

BTYK, 03 Şubat 1993: Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003

Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003 sonraki yıllarda ortaya konan iki politika dokümanı ile geliştirilmiştir:

- *Yüksek Plânlama Kurulu'nca VII. Beş Yıllık Plân döneminde öncelikle ele alınması öngörülen Temel Yapısal Değişim Projeleri kapsamındaki “Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi” Çalışma Komitesi Raporu (24 Şubat 1995)...*
- *BTYK'nın 25 Ağustos 1997 günlü toplantısında onaylanan Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası dokümanı...*

Bu iki dokümanda üniversite-sanayi işbirliği ‘ulusal inovasyon sistemi’ kavramı çerçevesinde ele alınarak doğru bir zemine oturtulmuştur. Ama önce, 1994 yılında toplanan bir Şûra’ya değinmek gerekir.

4-5 Kasım 1994

Türkiye Üniversite Sanayi İşbirliği Birinci Şûrası

İTÜ'ce düzenlenen Şûra toplanmadan önce üç komisyon kurularak rapor hazırlanmış; Şûra bu raporları görüşmüş ve kitap hâlinde (247 sayfa) yayımlamıştır:

- *Üniversitelerin Araştırma İmkânları, Üniversite-Sanayi İşbirliği Konusundaki Görüşleri ve Sanayiden Beklentileri.*
- *Sanayinin Yapısı ve İmkânları, Üniversite-Sanayi İşbirliği Konusundaki Görüşleri ve Üniversiteden Beklentileri.*
- *Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Geliştirilmesi, Bir Üniversite-Sanayi İşbirliği Stratejisi Tasarımı ve Uygulama Modelinin Ortaya Konulması.*

Raporlar burada özetlenmeyecektir. Ancak şunu söylemek gerekir ki, Şûra, konuyla ilgili sonraki politika çalışmalarına ve uygulamalarına ışık tutmuştur. Özellikle, üçüncü rapor bu açıdan önemli olmuştur.

Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi (1995)

Üniversite-sanayi işbirliğinin desteklenmesine ve kurumsallaştırılmasına ilişkin politikalar:

- Üniversite elemanları ve sanayiden uzmanlar, birbirlerinin programlarında kolayca yer alıp çalışabilmelidirler.
- *Akademisyenlerin, üniversiteden izinli olarak, devlet kuruluşlarında çalışabilmelerinde olduğu gibi, sanayi kuruluşlarında da çalışabilmeleri mümkün olmalıdır. Sanayi kuruluşlarınca yürütülen ARGE ve yenileme (innovation) faaliyetine katılma koşuluna bağlanabilecek bu tür, geçici süreli çalışmalar için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.*
- Yeterli koşulları taşıyan sanayi kuruluşlarında uygulamaya yönelik tez çalışmaları yapılabilir.
- Sanayi kesiminden elemanlar da, üniversitenin belli eğitim/öğretim ve araştırma programlarında yer alabilmeli ve bunu mümkün kılacak kadrolar ve uygun statüler yaratılabilir.

Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi (1995)

- Akademisyenlerin (tıp alanında olduğu gibi) akademik faaliyetten kopmadan teknopark ve benzeri oluşumlardaki yaratıcı faaliyete katılabilmelerini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- *Sanayimizin gündemindeki konular, yüksek lisans, doktora ve doktora sonrası araştırma konuları arasında yer alabilmelidir. Bu tür bir çalışma yapan tez öğrencisi ve danışmanına sanayi kesimince, burs ve benzeri bir destek sağlanmış olması koşuluyla, araştırma sonuçlarının desteği sağlayan tarafça ticarileştirilebilmesini ve doğabilecek patent haklarını güvence altına alan bir düzenlemeye gidilmesinde yarar vardır.*
- Sanayiden gelecek talebe yönelik olarak üniversitece yürütülecek araştırma faaliyetini desteklemek üzere özel bir fon oluşturulmalıdır. Araştırmayı yaptıracak sanayi kuruluşlarının belirli oranda katılacağı bu fonun yönetiminde sanayi kesiminden temsilcilerin de bulunmasında yarar vardır.
- *Üniversite-sanayi işbirliği için, konu ile ilgili üniversitelerde, bağlantı ve/veya danışmanlık ofislerinin hemen oluşturulmasında yarar vardır.*

Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi (1995)

- *TOBB bünyesinde oluşturulan Teknoloji Danışma Kurulu'nun, Üniversite-sanayi işbirliği için uygun bir ortam yaratılmasına katkıda bulunacağı muhakkaktır. Benzer biçimde, en azından Sanayi Odaları'nın da, üniversitelerde oluşturulacak olanlara denk bağlantı birimleri kurmaları uygun bir çözüm olacaktır.*
- *Mevcut, üniversite eksenli teknopark girişimlerinin başarıya ulaştırılması, üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilebilmesinin güvencesini oluşturacaktır. O nedenle bütün dikkat ve ortak çabalar, önce, mevcutların önünün açılması üzerinde toplanmalıdır.*
- *Üniversitelerin döner sermaye mevzuatı, sağlıklı bir işbirliği ortamının yaratılabilmesi için, gerekiyorsa hızla gözden geçirilip yeniden düzenlenmelidir.*
- *Yukarıda yer alan önerilerin ışığı altında YÖK yasası ve buna bağlı mevzuat da hızla gözden geçirilerek yeniden düzenlenmelidir.*

Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi (1995)

Teknoloji Geliştirme Bölgelerine ilişkin politikalar:

“...teknoloji destek yapıları içinde teknoloji geliştirme bölgelerinin özel bir önemi vardır. Sanayi yaşamı ile akademik yaşamı ve girişimciliği, teknoloji geliştirme merkezleri, teknopark ve teknokent gibi kurumsal yapılar içinde bütünleştirerek bölgesel kalkınmaya da önemli katkılar sağlayacak olan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile ilgili yasal düzenlemelerin bir an önce yapılması gerekir.

“Bu düzenlemeler, söz konusu bölgelerin, yaratıcılık yeteneğine sahip yabancı girişimciler ve bunların yerli girişimcilerle kuracakları ortaklıklar için de birer câzibe merkezi haline getirilmelerine ve bunların desteklenmesine olanak tanımalıdır.

“Bilim ve teknolojiyle ekonomi hayatının etkileşim alanını oluşturacak olan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, yabancı girişimcilere açık olma özellikleriyle de, teknoloji transferi için yeni bir kanal açmış olacaktır.”

BTYK, 25 Ağustos 1997 Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası

BTYK'nın onayladığı 29 maddelik uygulama gündeminin(*) üçü üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesiyle ilgilidir:

- *Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası'nın Çıkarılması.*
- *Araştırmacı Personel Mevzuatı Hazırlanması:*
 - *Üniversite öğretim üyelerinin sanayideki araştırmalara, özellikle, teknoparklarda yer alan sanayi kuruluşlarının ve Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri'nin ARGE faaliyetlerine katılabilmelerini;*
 - *Sanayideki araştırmacıların da üniversitelerin araştırma ve eğitim faaliyetlerinde yer alabilmelerini sağlayan düzenlemeler...*
- *Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Kurulması.*

(*) Bu gündem kısmen de olsa uygulanabilmiştir.

Vizyon 2023

Türk Bilim ve Teknoloji Politikası: 1993-2003'ten sonrası için hazırlanmış olan Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları: 2003-2023 Strateji Belgesi...

Bu belgede konumuzla ilgili, şu tür öngörüler de yer almaktaydı:

“...Öğretim üyelerinin diğer üniversitelerde, araştırma kurumlarında ve sanayide uzun süreli görev alabilmeleri veya yarı zamanlı çalışabilmeleri sağlanmalıdır. Böylece öğretim üyelerinin sahip olduğu birikimin ekonomide katma değer yaratabilmesinin yolu açılmalıdır.”

Yüzlerce bilim insanı ve uzmanın katılımıyla 2002 Ocak'ında başlanıp 2004 Temmuz'unda tamamlanan bir çalışma sonunda ortaya çıkan bu strateji yürürlüğe konmadı.

Sonuç Yerine

Siyasî iradedeki kararsızlıklara rağmen bir şeyler yapabilme azmini gösteren insanlar sâyesinde Türkiye bugün, üniversite-sanayi işbirliğini geliştirme amacıyla yararlanılabilecek iki önemli mekanizmaya sahiptir.

- Yasası 2001'de çıkarılabilen **Teknoloji Geliştirme Bölgeleri**; ve
- TÜBİTAK'ın 1996 Eylül'ünde yürürlüğe koyduğu bir programın ürünü olan **Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri**.

1990'lı yılların kazanımları olan bu mekanizmaların önemi, her şeyden önce, üniversite-sanayi işbirliğinin önünde duran sorunların somut olarak görülebilmesini sağlamaları ve bu sorunlara çözüm arayanlar için bir lâboratuar görevi görme potansiyelini taşımalarından kaynaklanır.

Sonuç Yerine...

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nin sayısı 30'u bulmuştur; bunların 18'i faaliyete geçmiştir (Haziran 2008).

Üniversite-sanayi işbirliğini geliştirme açısından, bölgelerden beklenen fayda sağlanmış mıdır? Bunun tespiti için ciddi bir değerlendirme yapmanın tam zamanıdır.

Bunu bir an önce yapmak için önemli bir neden daha var:

Özellikle **5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında[ki] Kanun** ARGE'ye yönelen bazı firmalar açısından teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet göstermeyi câzip olmaktan çıkarmış olabilir.

Bu durum, teknoloji geliştirme bölgeleri teşkilinin ana felsefesi olan **“teknoloji geliştirmeye yönelik üniversite odaklı firma kümeleşmeleri oluşturma”** fikrini uygulamada geçersiz kılabilir.

Sonuç Yerine..

Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri'ne gelince, TÜBİTAK'ın koruyucu şemsiyesini kapatmasına rağmen varlıklarını sürdürme kararlılığını gösterebilen bu kuruluşlarımızın yollarına devam edebilmeleri ve gelişmelerinin sağlanması gerekmektedir.

Bu konuda en büyük gayret, bu deneyimin içinden gelenlere ve bu merkezlere taraf olan üniversitelerimizle sanayi kuruluşlarımıza düşüyor.

Sonuç Yerine

Ama bu satırların yazarı merkezleri sürdürebilme ve sayılarını çoğaltabilme misyonunda üniversiteye daha büyük bir rol düştüğü kanısındadır.

Çünkü dönüp geriye bakıldığında, bilim ve teknoloji politikalarına ilişkin tasarım ve uygulama süreçlerinde, öncülüğü, daha ziyâde bilim dünyasına mensup olanların yaptıkları görülüyor.

Sanayimiz bir gün öncülük görevini devralır mı, pek bilinmez ama, o gün gelinceye kadar üniversiteye hep daha fazla sorumluluk düşecek...

www.inovasyon.org